

Sygn. akt: I ACa 59/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2011 r.

Sąd Apelacyjny w (...) I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Arina Perkowska

Sędziowie: SA Jacek Grela

SA Marek Machnij (spr.)

Protokolant: sekr. sąd. Małgorzata Chelchowska

po rozpoznaniu w dniu 5 maja 2011 r. w (...)

na rozprawie

sprawy z powództwa J.

przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Okręgowemu w (...) i Sądowi Apelacyjnemu w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 8 października 2010 r. sygn. akt I C 1443/09

1) oddała apelację,

2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt: I ACa 59/11

UZASADNIENIE

Powód J. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa -Sądu Okręgowego w (...) i Sądu Apelacyjnego z osobna kwot po 93.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu (tj. 27 października 2009 r.) tytułem odszkodowania za przewlekłość postępowania w sprawie III Ca (...) Sądu Okręgowego w (...). Wskazał, że złożył skargę na przewlekłość postępowania w tej sprawie, która została oddalona przez Sąd Apelacyjny w sprawie I S (...). Twierdził, iż w tych sprawach bezpodstawnie odmawiano mu ustanowienia pełnomocnika z urzędu, nie doprowadzano go na rozprawy, opieszale rozpatrywano jego pisma, wskutek czego zaniechanie pozwanych naraziło go na nierozpoznanie apelacji w rozsądnym terminie, a w wyniku tego doznał opisanej w pozwie szkody, związanych ze stresem i depresją, powodującymi konieczność zażywania większej ilości leków oraz bóle żołądka i wątroby.

Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa wniosła w imieniu pozwanych jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa o oddalenie powództwa. Zaprzeczyła wszystkim twierdzeniom powoda i podniosła, że nie wykazała, aby w w/w sprawach nastąpiła przewlekłość postępowania.

Sąd Okręgowy w (...) wyrokiem z dnia 8 października 2010 r. oddalił powództwo, obciążył Skarb Państwa kosztami sądowymi, od których powód był zwolniony oraz zasądził od niego na rzecz Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W pisemnych motywach powyższego wyroku Sąd Okręgowy ustalił, że pismem z dnia 2 września 2009 r. powód złożył skargę na przewlekłość postępowania w toku sprawy III Ca (...) Sądu Okręgowego w (...), domagając się zasądzenia kwoty 20.000 zł tytułem odszkodowania.

W uzasadnieniu skargi beczynność Sądu w okresie od dnia 22 kwietnia 2009 r. do września 2009 r. Powyższa skarga została oddalona postanowieniem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 października 2009 r. sygn. akt I S (...).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci dokumentów, w szczególności akta sprawy I S (...), wskazując, że były one wiarygodne. Sąd nie przeprowadził dowodu z przesłuchania stron, ponieważ nie było potrzebne to dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponadto oddalił wnioski dowodowe zgłoszone przez powoda, gdyż nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu.

Stan faktyczny był co do zasady bezsporny między stronami, a wyjaśnienia wymagała kwestia, czy roszczenie powoda zasługuje na ochronę prawną. Powód dochodził tego roszczenia na podstawie art. 16 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w zw. z art. 417 k.c. Przepis art. 16 w/w ustawy dotyczy sytuacji, w której strona nie wniosła skargi na przewlekłość postępowania zgodnie z art. 5 ust. 1 tej ustawy. W takiej sytuacji może na podstawie art. 417 k.c. dochodzić naprawienia szkody wynikłej z przewlekłości postępowania. Wynika z tego, iż warunkiem skorzystania przez stronę z tej możliwości jest to, aby sprawa, w której nastąpiła przewlekłość postępowania, była prawomocnie zakończona co do istoty sprawy i żeby nie skorzystała z wniesienia skargi w toku postępowania, w którym nastąpiła przewlekłość.

Jeżeli postępowanie trwa nadal, stronie przysługują jedynie uprawnienia z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. Natomiast art. 16 tej ustawy przewiduje specjalny tryb dla tych osób, które nie wniosły skargi na przewlekłość postępowania w jego toku. Powód w toku postępowania odwoławczego III Ca (...) skorzystał z prawa przysługującego mu na mocy art. 5 ustawy, wnosząc skargę na przewlekłość, która została rozpoznana przez Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 12 października 2009 r. sygn. akt I S (...). W konsekwencji wydanie postanowienia o oddaleniu skargi zniweczyło możliwość dochodzenia roszczenia, opartego na treści art. 16 w/w ustawy. Naczalne jest orzekanie w toku niniejszej sprawy o stwierdzeniu przewlekłości postępowania w innej sprawie sądowej, w sytuacji, w której powód złożył już skargę o stwierdzenie przewlekłości postępowania, ale została ona oddalona.

W konsekwencji zbędne było badanie pozostałych przesłanek zasadności powództwa w oparciu o przepis art. 16 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. w zw. z art. 417 k.c.

Niezależnie od tego Sąd stwierdził, iż powód nie udowodnił podstawowej przesłanki żądania odszkodowania w postaci bezprawnego postępowania pozwanego, z którego miałyby wynikać szkoda. W tej sytuacji nie zachodziła potrzeba ustalania, czy istniały inne przesłanki roszczenia odszkodowawczego.

Powyższy wyrok został zaskarżony w całości apelacją przez powoda w oparciu o zarzuty:

1) naruszenia art. 98 k.p.c. przez zasądzenie od niego kosztów procesu na rzecz pozwanego w sytuacji, w której korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych, a jego sytuacja życiowa nie pozwalała na pokrycie tych kosztów,

- 2) naruszenia art. 117 k.p.c. przez odmowę przyznania mu pełnomocnika z urzędu, pomimo iż zachodziła taka potrzeba,
- 3) art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie dowolnej oceny materiału dowodowego i brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału oraz oparcie orzeczenia wyłącznie na odpowiedzi na pozew, złożonej przez pozwanego i aktach sprawy bez odniesienia się do jego wniosków dowodowych,
- 4) naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. przez pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn, z powodu których odmówił innym dowodom wiarygodności i mocy dowodowej,
- 5) naruszenia art. 417 k.c. w zw. z art. 16 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki przez uznanie powództwa za niezasadne i nieudowodnione, pomimo że nie miał wyznaczonego pełnomocnika z urzędu i nie brał udziału w procesie.

W konsekwencji powód domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, a jej zarzuty są bezzasadne.

Decydujące znaczenie w niniejszej sprawie miała okoliczność, że powód domagał się odszkodowania za przewlekłość postępowania w sprawie III Ca (...) Sądu Okręgowego w (...), w której złożył skargę na przewlekłość postępowania, która to skarga została oddalona przez Sąd Apelacyjny w sprawie I S (...). W związku z tym Sąd pierwszej instancji trafnie stwierdził, iż w świetle art. 15 i art. 16 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wyłączone było dochodzenie przez powoda w odrębnym postępowaniu, tj. w niniejszej sprawie, stwierdzenia przewlekłości postępowania w w/w sprawie III Ca (...) Sądu Okręgowego w (...) oraz odszkodowania z tego tytułu, ponieważ domaganie się takiego odszkodowania możliwe jest wyłącznie w dwóch wypadkach, które wzajemnie wykluczają się:

- a) w razie uwzględnienia przez sąd skargi wniesionej w toku postępowania, w którym doszło do przewlekłości (czyli przed zakończeniem tej sprawy), z tym że dochodzenie odszkodowania następuje w odrębnym procesie (art. 15 ust. 1 w/w ustawy),
- b) jeżeli strona nie skorzystała z możliwości wniesienia powyższej skargi, może po zakończeniu postępowania, w którym doszło do przewlekłości, dochodzić bezpośrednio w odrębnym procesie naprawienia szkody wynikłej z przewlekłości (art. 16 w/w ustawy).

Oznacza to, iż samodzielne ustalenie przewlekłości postępowania w procesie odszkodowawczym może nastąpić jedynie wtedy, gdy strona uprzednio nie skorzystała z możliwości złożenia skargi na podstawie przepisów powyższej ustawy. Z tego punktu widzenia wzięt trzeba pod uwagę, że w niniejszym postępowaniu nie budzi żadnych wątpliwości, iż powód skorzystał z możliwości wniesienia takiej skargi, która została jednak oddalona. W związku z tym nie może aktualnie domagać się ani odszkodowania na podstawie art. 15 ust. 1 w/w ustawy, ani nie może żądać samodzielnego ustalenia przewlekłości w obecnym postępowaniu na podstawie art. 16 tej ustawy.

W tej sytuacji stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych i wystarczających ustaleń faktycznych, gdyż w przedmiotowej sprawie istotne znaczenie miał wyłącznie fakt wystąpienia przez powoda ze skargą o stwierdzenie

przewlekłości w powyższej sprawie oraz oddalenia tej skargi. W konsekwencji wszystkie pozostałe okoliczności podnoszone przez powoda nie miały już żadnego wpływu na treść rozstrzygnięcia, o dochodzonym w tej sprawie żądaniu. Tym samym zbędne było przeprowadzanie zgłoszonych przez niego wniosków dowodowych.

Chybione są więc zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c., ponieważ nie istniały w niniejszej sprawie żadne dowody, które wymagały przeprowadzenia lub które zostały wadliwie ocenione przez Sąd pierwszej instancji. Nie można również uznać, iż w pisemnym uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy powinien wyjaśnić jeszcze jakieś inne okoliczności. Ponadto nieuzasadniony jest zarzut naruszenia art. 117 k.p.c., ponieważ nie ma żadnych podstaw do uznania, że ewentualna pomoc profesjonalnego pełnomocnika procesowego z urzędu mogłaby w jakikolwiek sposób wpłynąć na korzystną dla powoda treść zaskarżonego wyroku, skoro bezzasadność powództwa była wręcz oczywista i wynikała z zupełnie innych przyczyn, niż brak odpowiednich twierdzeń lub wniosków dowodowych ze strony powoda.

W tym stanie rzeczy nieuzasadnione są również zarzuty naruszenia art. 417 k.c. w zw. z art. 16 w/w ustawy, ponieważ nie mogły mieć one zastosowania z uwagi na oddalenie skargi powoda wniesionej w toku postępowania w sprawie III Ca (...) Sądu Okręgowego w (...), wskutek czego -jak wyżej wyjaśniono – niedopuszczalne jest ponowne orzekanie o istnieniu takiej przewlekłości oraz odszkodowaniu z takiego tytułu.

Odnośnie do zarzutu naruszenia art. 98 k.p.c. wskazać należy, że nie może on uzasadniać zwolnienia powoda od obowiązku zwrotu kosztów procesu na rzecz przeciwnika, który wygrał obecny proces. Wziąć trzeba pod uwagę, iż ten przepis w ogóle nie reguluje zagadnienia takiego zwolnienia, lecz wręcz przeciwnie normuje zasadę, z której wynika, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Wynika z niego zatem zasada zupełnie odwrotna od powoływanej przez powoda, ponieważ ten przepis nie dotyczy możliwości zwolnienia z obowiązku zwrotu kosztów procesu, lecz obciążenia nimi strony przegrywającej proces. Natomiast regulacja, dotycząca zwolnienia od obowiązku zwrotu kosztów procesu (ściślej: odstąpienia od obciążania nimi) zawarta jest w przepisie art. 102 k.p.c., ale powód nie podniósł zarzutu naruszenia tego przepisu, w związku z czym nie ma możliwości i potrzeby odnoszenia się do tej kwestii. Dodać jedynie można w nawiązaniu do argumentacji skarżącego, iż po myśli art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, póź. 594 ze zm.) zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

Z tych wszystkich przyczyn Sąd Apelacyjny oddalił apelację na mocy art. 355 k.p.c. jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw. Ponadto orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego na mocy art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 109 k.p.c., art. 98 § 1 k.p.c. i art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, póź. 1417 ze zm.) odpowiednio do wyniku sprawy w tej instancji.